జి.వి. కృష్ణారావు

ఉంద బింద్యువుడి

"అమ్మా, అమ్మా !"

కొడుకు పిలుపులోని ఉద్వేగాన్ని పసికట్టిన సుభద్రమ్మ, చెరుగుతున్న వడ్లచేట క్రిందబెట్టి అతనివైపు చూచింది.

"కృష్ణా రామా అంటూ మూల కూర్చోక ఇదేమిటే ? ఓపిక ఉన్నది ఒళ్ళు దాచుకొంటే, బండెడు చాకిరి నెత్తిమీద వేసుకొన్నావా !" రామయ్య ధోరణి మార్చాడు.

"ముసలిదానిమీద ఎన్నాళ్లనుంచిరా ఈ మమకారం ? నిండుచూలాలు ఈ పని చెయ్యలేదు. కాని అసలు సంగతేమిటో చెప్పు !" సుభద్రమ్మ నవ్వింది.

తన హృదయాన్ని యిట్టే పసికట్టినందుకు అతని చిరాకు మరీ ఎక్కువయింది.

"నీ ముద్దుల కొడుకు ఏమిచేశాడో చూశావా ?"

"నా చిట్టి తమ్ముడు ఏమిచేశాడో చూశావా అనరాదూ ? అనవు. ఎందుకంటా ? ఇంతకూ అసలు సంగతేమిటో !" తల్లి నిట్టూర్చింది.

కన్నంలో దొంగకు తేలుకుట్టింది. అవును, తల్లివల్ల జరిగిన పొరపా టేముంది?

"మా తమ్మయ్య ఉత్తరం వ్రాశాడు. నేను ముందుగా వ్రాస్తేనే వ్రాశాడనుకో!"

"నువ్వేమి వ్రాశావు? అతగా డేమన్నాడు?"

"ఏమున్నది వ్రాయటానికి? ఈ యేడు ఊచతెగులు తగిలి పంటలు పోయాయి. ఎకరానికి అయిదారు బస్తాల రాలుబడి కూడ లేదని వ్రాశాను." రామయ్య గొంతు జీరబోయింది.

"అవును, ఈ ఏటి రాలుబడి అంతేగా! నువ్వు చేలను పండవద్ద న్నావా ఏమిటి?" తల్లి వాత్సల్యం అతన్ని కప్పింది.

"ఊళ్లో మగతాదారులు ఏమిచేస్తున్నా రని మా చిట్టితమ్మయ్య అడుగు తున్నాడు. అవును, ఇంతకాలంనుంచి వాడి చేలో నేను చేస్తున్న దేమిటి, మగతా కాక!"

"ఉద్యోగంలో చేరింతరువాత చిన్న వాడికి బొత్తిగా మతిపోయింది."

"వాడికేమీ మతిపోలా. పోయిందల్లా మనకే!"

"అయితే నేను వచ్చిపొమ్మంటున్నా నని కార్డుముక్క రాసి పడెయ్యి."

"రాయవలసిన అవసరం నాకేమీ లేదు వాడి లెక్కప్రకారం రావలసిన పైకం అణా పైసలతోసహా ఇవాళే మనియార్డరు చేస్తున్నా." రామయ్య వెళ్ళిపోయాడు.

సుభద్రమ్మ విస్తుపోయింది. తన ఇద్దరి కొడుకుల సంగతి ఆమెకు పూర్తిగా తెలుసు. వాళ్లకు తండ్రిఅయినా తల్లిఅయినా తనే. తన చేతులమీదుగా పెంచి పెద్దవాళ్లను చేసింది. ఇద్దరూ కవలలు, ఒక్కటే పోలిక. ఒకే తల్లి పాలు త్రావి ఒకే సంస్కారంలో పెరి గారు. అయినా గుణాలలో ఇరువురికీ ఎంతో తేడా. పెద్దవాడి మనసు ఉదారం. చిన్నవాడు కూడా మంచివాడే కాని, కాస్త లోభగుణం ఉన్నదేమో నని పిస్తుంది అయినా సుభద్రమ్మ కనుగలిగి దిద్దటానికి ప్రయత్నించింది. ఉన్న కొంచెం తక్కువ. ఇద్దరి పిల్లలకూ ఇంగ్లీషు చెప్పించే తాహతులేదు. కనుక చిన్నవాడైన లక్ష్మయ్యను ఇంగ్లీషు చదువులకు పంపి, ఆమె రామయ్యను వీధిబడి చదువుతో మానిపించి తనకు తోడుగా నిలుపుకొన్నది.

రామయ్యకు ఏకోశానా కుళ్లుబోతు తనం లేదు. నమ్మిక చిక్కితే అతడు ఒడలుకోసి యిస్తాడు. మనసు విరిగిందో అతనిని ఎవరూ వినిపించలేరు. అతని స్నేహం వంటిదే పగకూడ అవి అతి ఉత్కటాలు. లక్ష్మయ్య లక్షణరావై ఎల్. టి. పూర్తిచేసుకుని బస్తీలో బడి పంతులై ఒక గ్రాడ్యుయేటును పెళ్లి చేసుకొన్నాడు. కొడుకులిద్దరూ ఒకరి

కొకరు అందదండగా ఉండాలన్న ఆశ కొలది లక్ష్మయ్య చదువు ఖర్చులు పాటికి రానీక తనవంతు రెండెకరాలు పోను మిగతా ఆస్తిని ఇద్దరికి చెరిసగం పంచి యిచ్చింది. తమ్ముడూ, తల్లీ కావాలనుకొన్న రామయ్య సణగలేదు. అంతేకాదు, తమ్ముని పొలం తానే చేస్తూ రాలిన పంటను అమ్మి ముద్రశుద్ధిగా ఈనాటివరకూ అప్పగిస్తూ వచ్చాడు.

అలాంటి రామయ్యకు లక్ష్మణరావు అలా ఉత్తరం వ్రాశాడని వినగానే సుభద్రమ్మ మనస్సు చివుక్కుమన్నది. తనకే అలా అనిపించినప్పుడు పెద్దవాని మనస్సు ఎలా ఉండాలి ? చిన్నకొడుకు దగ్గర ఉంటే గూబ గుయ్యి మనిపించేది. కాని, ఏమి లాభం ? ఎక్కడో దూరాన ఉన్నాడు.

అవాళే సుభద్రమ్మ చివాట్లువేస్తూ చిన్నకొడుకుకు ఉత్తరం వ్రాసింది. కాని మళ్ళీ ఏమి తోచిందో వ్రాసిన ఉత్తరం చించివేసి ఇరూరుగా ఒకసారి వచ్చి వెళ్ళవలసిందని కార్డు వ్రాసి రామయ్య కొడుకు సూర్యంచేత పోస్టులో వేయించింది.

రామయ్య తల్లిని పలకరిస్తూనే ఉన్నాడు. కాని ఆమెకు ఆ పలుకరింతలో ఏదో లోటు ఉన్నట్లుగానే ఉన్నది. వారం రోజులకు చిన్నకొడుకు నకు మారుగా కవరు వచ్చింది. ఆమె విప్పి చదివింది.

అత్తయ్యకు,

నమస్కారాలు, ఇక్కడంతా క్షేమం. అక్కడ అందరికీ కుశలమే కదా !

మీ ఉత్తరం చేరింది. ఏదో చిరాకులో ఉండి మీ అబ్బాయి బావగారికేదో తెలివి తక్కువ సమాధాన మిచ్చారట. ఎంతో నొచ్చుకుంటున్నారు. తమకు మొగం చెల్లక నన్ను సమాధానం వ్రాయమన్నారు. మీరే వ్రాస్తే బాగుంటుందని మొత్తుకున్నాను. వింటేనా ? ఇంకా జాగుచేయటం మర్యాదకాదని వ్రాస్తున్నాను. నా సాహసానికి క్షమించాలి. నేనే వచ్చి బావగారికి కనిపించి క్షమాపణ చెప్పుకొంటే మేలేమోనని పించింది. కాని అన్నదమ్ముల నడుమ నీ జోక్యమేమిటి అంటారేమోనన్న భయంతో మానివేశాను. బావగారికి మీరెలాగైనా నచ్చజెప్పండి. అదనంగా పంపిన ఆరువందలకు చెక్కు పంపిస్తున్నాను. వారికి అందజేయండి.

అక్కయ్యతో గలిసి ఒకసారి మీరు ఇక్కడకు ఎందుకు రాకూడదు ?

ఇట్లు,
మీ కోడలు,
శ్యామల.

"ఇందుకే చదువుకొన్నవాళ్ళకంటె చాకళ్ళు మేలంటారు !" సుభద్రమ్మ విసుగుకొన్నది.

ఆ రాత్రి రామయ్య భోజనంచేసి

తాపీగా కూర్చుండగా "నీ తమ్ముడు ఉత్తరం రాశాడురా!" అని తల్లి చెప్పింది.

అతడు ఊకొట్టి ఊరుకున్నాడు. "పొరపాటు జరిగిందని వాడెంతో బాధ పడి ఆరువందలు తిరిగి పంపాడు," అంటూ ఆమె కోడలు పంపిన చెక్కు ఇవ్వబోయింది.

"కుక్క ముట్టిన కూటికోసం ఈ రామయ్య ఎన్నడూ ఆశపడడు". అతడు చివుక్కున లేచి బజారుకు వెళ్ళిపోయాడు.

సుభద్రమ్మ నిర్ఘాంతపోయింది. ప్రక్కనే ఉండి అంతా విన్న పెద్ద కోడలు "అత్తయ్యా, పెద్దదానవు నీకు తెలియనిదేముంది? ఆ మనిషికి కోపం వస్తే అంతేగా! పోటు పొడుస్తున్నంత మాత్రాన కళ్ల తీసివేసుకోగలమా?" అన్నది.

"అవునమ్మా. అంతే. మిన్ను కురవక చేలు, కన్ను కురవక బ్రతుకులూ పండవు." సుభద్రమ్మ పైట కొంగుతో ముక్కు తుడుచుకొన్నది.

మబ్బు లురిమాయి. తత్తరపాటుతో రైతులు అరకలు కట్టారు, మెట్టదాళ్లు ముగిసాయి. గంగమ్మ వెల్లపొడిచింది.

సాయంకాలం దమ్ము నాగలి ఇంటికి తోలుకుపోతూ పాత పాలేరు ముత్తయ్య చినబాబు చేను దున్నించలేదేమని సుభద్రమ్మను ప్రశ్నించాడు. ఆ రాత్రి ఆమె రామయ్యను కదలించింది.

"ఇకనుంచి నీ పొలంతో నాకు నిమిత్తంలేదని ధాన్యం డబ్బు పంపిన నాడే వ్రాశానే!"

"ఇంతకూ చేను దున్ననేలేదు!"

"పోరంబోకులన్నీ దున్ని జరిమానాలు వేయించుకొనే దుర్గతి నాకింకా పట్టలేదు."

"పోరంబోకులా?" తల్లి కొడుకుల మాటలు వింటున్న మంగమ్మ అందుకొన్నది.

"కాదు, మీ బాబిచ్చిన అరణం!"

"అమ్మాయ్! పుణ్యానికి పోతే పాపం వెంటపడుతుందిగాని నీ వూరుకో. వాడీ లోకంలో లేడు."

సుభద్రమ్మకు అర్థమయింది. పెద్ద కొడుకు వ్రాసే ఉంటాడు. చిన్న కొడుకు అన్నను నలుగురిచేత అనిపించాలనీ మొగం చెల్లకో, మరచిపోయో చేను సంగతి పట్టించుకోలేదు చూస్తూ, చూస్తూ బంగారంవంటి చేను పాడుపెట్టటమా? పిల్లా జెల్లా ఉన్నవాడు. బస్తీలో కాపురం.

తెల్లవారుజామున సుభద్రమ్మ లేచి వెళ్లి ముత్తయ్యనులేపి లక్ష్మయ్య చేను చేసుకొమ్మన్నది. తరుణం దాటిన తరువాత తలకెత్తుకొనే సాహసంలేక అతడు తనవల్ల కాదన్నాడు. "అయితే కూలి నాగళ్ల పెట్టి దమ్ము చేయించి నాటు

వేయించు. ఖర్చులన్నీ నేనే పెట్టుకుంటాను. నీ కష్టం అట్టేపెట్టుకోను ముత్తయ్యా!" అన్నది. లోగడ చాల కాలం తన్నాదుకొన్న మునలమ్మ నోరు తెరిచి అడుగుతున్నది. అతడు కాదన లేకపోయాడు.

లక్ష్మణరావు చేలో పడ్డ మొక్కలు రామయ్య చెవిలో పకపకా నవ్వాయి. తాను తల్లిని పువ్వుల్లో పూజిస్తుంటే ఈనాడు ఇలా నలుగురిలో నవ్వులపాలు చేస్తుందా? మాట మాత్రమైనా తనతో అనలేదు. నిజానికి ఆమె బొంది మాత్రం తమతో ఉన్నదే కాని ప్రాణాలన్నీ చిన్న కొడుకువద్దనే.

ఈ ఆలోచన రాగానే రామయ్య మనసుకు గతమంతా మరొకరీతిగా తోచింది. తల్లి పక్షపాత బుద్ధితోనే తన చదువు మానిపించింది. చిన్నవాడి చదువు ఖర్చులు లెక్కకట్టనీక ఆస్తి పంపకాలు వేయించింది. కళ్ళు ఉండీ తాను అంధుడయ్యాడు.

ఆ రాత్రి సుభద్రమ్మ మనుమణ్ణి ఒళ్లో కూర్చోబెట్టుకుని, "ఓ జయమ్మ నీ కుమారుడు" అన్న భాగవత పద్యం చెబుతున్నది. రామయ్య ప్రక్క అరుగు మీద ఒద్దికగా కూర్చుని "అమ్మా!" అన్నాడు.

"ఏమిటిరా!"

"ఏమీ లేదు, ఇంతకాలం పెంచావు. ఒక యింటివాణ్ణి చేశావు. ఇంకా నీ మీద ఆధారపడటం బాగుండలేదమ్మా! రేపటినుంచి మా సోలెడు మేము పోంగించుకొంటాము."

సుభద్రమ్మ కొయ్యబారిపోయింది. ఎలాగో తెమల్చుకొని దగ్గుత్తికతో అడిగింది: "ఇంతకూ నేను చేసిన పాపమేమిటి?"

అతడు మాటాడలేదు.

"గడవవలసిన పురుళ్లూ, పుణ్యాలూ గడచినా ఈ మొండికట్టె పోక వచ్చింది."

రామయ్య మారుమాటాడక వెళ్లిపోయాడు. ఆ మాటలన్నీ వాకిట్లో నిలబడి వింటున్న మంగమ్మ బావురుమన్నది.

"అమ్మాయీ, జరుగవలసిందేదో జరుగుతుంది. నెలలువచ్చిన మనిషి దిగులు పడరాదు."

మరునాడు జాము ప్రొద్దెక్కిన తరువాతగాని సుభద్రమ్మ లేవలేదు. లేచి ఆమె దొడ్లో కాలు పెట్టగానే తొలిచూరి పడ్డ వెళ్లావు, దూడ ఒక్కసారిగా అరిచాయి.

"ఏమే అమ్మాయి! దూడను విడవలేదా!" ఆమె కోడలిని పిలిచి అడిగింది.

"వాటికైనా బుద్ధి ఉండదా అత్తయ్యా!"

"నాయనమ్మా! నాయనమ్మా! ఇందాక పాలచెంబు పత్తుకుని నాన్న దగ్గిలికెలితే పడ్డా ఆవు ఏమిచేశాయను కొన్నా? నువ్వు చూలాలిసింది. బలే చిందులు పెత్తాయిలే! సినిమాలో కూలా అలా చిందులు పెత్తయి." సూర్యం అభినయించాడు.

"నోరుముయ్ వెధవ!" మళ్ళీ పాలచెంబు పట్టుకుని వచ్చిన రామయ్య తన చేతిలోని దాయత్రాటితో కొడుకును ఒకటి వేశాడు.

"పెద్దబ్బాయ్!" చిఱుతపులి కాంద్రుమన్నది

"ఇది నా సంసారం." రామయ్య తల్లివంకనైనా చూడకవెళ్లి లేగ కోడె దూడను విప్పి ఆవుకు దాయవెయ్యబోయాడు. అది బిసతప్పిన రాకెట్టయి ఎగిరిపడ్డది. మరి కొంచెమైతే అతని కన్ను పోవలసింది

సుభద్రమ్మ గిరుక్కున మళ్లీ ఇంట్లోకి వెళ్లిపోయింది. పోయిన కొంచెంసేపటికే బాదుతున్న చప్పుడు పడ్డ అరుపులు వినిపించాయి. దానిని ఆమె కన్నబిడ్డలాగా పెంచింది. కట్టు తాడు విప్పితే అది వెంటపడి వంటయింటి గుమ్మందాకవచ్చి నిలబడిపోయేది. ఆ సంగతి జ్ఞప్తికి రాగానే ఆమె నిలుచున్న చోటనే చతికిలబడిపోయింది.

భూమి మాత్రం చతికిలబడలేక తన

చుట్టూ నాలుగుసార్లు అలంగం తిరిగింది. ఆ మధ్యాహ్నం కటికినులకల్లో పండు కొని సుభద్రమ్మ ఇంటి వాసాలవంక చూస్తున్నది.

"నాయనమ్మా, నాయనమ్మా !"

"ఎవరది."

"ఇన్ ! బిగ్గరగా మాతాలకు, నాన్న బయత అలుగు మీద కూచున్నాలు. ఇంతాలు."

"అరే, అటు తిరిగిరా !

"అమ్మో ! వత్తే బతకనిత్తాలు ! మొన్నే చెప్పాలుగా, పానాలు తోలెత్తా నన్నాలు."

"అలాగా !"

"సరేగాని, అన్నం తిన్నావా ?

"ఆ ...అఁ"

"ఒత్తిదే. అబద్ధాలు చెవుతున్నావు. నీకు ఆలపిల్లలు పులతాలు నాయనమ్మా !''

"ఓరి పిచ్చిగాడిద !"

"గాడిద ఓంద్రపెత్తును. నేను పెత్తను."

ఆమె మాటాడలేదు.

"ఈ యింట్లో అందరికీ కోపాలే. నీకు కోపం, నాన్నకు కోపం, అమ్మకు కోపం, ఆవుకు కోపం, ఆవుదూడకు కోపం, నాకేనా" లేంది ! నేనూ కోప్పలతా. "ఒలే పెద్దబ్బాయ్ ! నీకు మతిపోయిందిలా ! లేకపోతే నిచ్చేపంలా పాలు తాగలేక పద్దను అమ్మేత్తావా ?"

సూర్యం నాయనమ్మను అనుకరించాడు.

నవ్వుతుందనుకొన్న నాయనమ్మ బొమ్మలాగ చూస్తున్నది. సూర్యానికి ఏమీ అంతుపట్టలేదు. ఏదో తప్పు చేశానన్న భయంతో అతడు చల్లగా జారుకొన్నాడు.

తనను దగ్గరకు చేరనీని పాడి పడ్డను తెగనమ్మి రామయ్య బక్క నీళ్ళకు కూడ వాచిపోతున్నాడు. ఆవు కూడ దాయ వేయనీయటంలేదు. కోడె దూడ గదా అదైనా బాగుపడుతుందన్న ఆశతో వదలి ఊరుకుంటూ వచ్చాడు. ఆవు తీరి గలదనీ, ఒక ప్రక్క అయినా తీయకపోతే లేగదూడ అరమాయించు కోలేదనీ అతడు గుర్తించలేదు. పొలము మీది చాకిరి అయితే చేస్తూ వచ్చాడే కాని పాడి పశువులకు అత డెప్పుడు పరామరిక చేశాడు ? పదిరోజులలోనే అజీర్తిరోగంతో కోడెదూడ చచ్చి పోయింది. వలవల ఏడుస్తూ సూర్యం ఆ సంగతి తడిక కంతలోంచి సుభ ద్రమ్మకు చెప్పాడు. నిప్పుల కవ్వంతో ఆమెకు గుండెలు చికిలినట్లయింది. వచ్చి పడుతున్న కడగండ్లన్నిటికీ తల్లే కారణ మని కొడుకు మరీ గందరించాడు.

లేగదూడ చనిపోగానే సుభద్రమ్మ మనసు పరిపరి విధాల పోయింది. తన ఉనికివల్ల కొడుకు కోపం పెరుగుతుందే కాని తరగదు. ఆ కోపంతో ఇలాగే

ఏవో తెలివి తక్కువ పనులు చేస్తాడు. నష్టపోతాడు. తన మనస్సు మరీ వికల మవుతుంది. ఈ చిక్కులన్నీదేనికి? కొంతకాలం తానక్కడ లేకపోతేనో? వాడి మనస్సు కుదుటపడవచ్చును. లేదా తనకైనా కొంత మనశ్శాంతి కలుగ వచ్చును.

ఆ మధ్యాహ్నం కొడుకు వాటాలోకి వెళ్లి మంగమ్మను పిలిచి, "అమ్మాయి ఇల్లు భద్రం! నీ సంసారం సంగతి నీకు చెప్పనక్కరలేదు వస్తానమ్మా!" అన్నది, గ్రుడ్ల నీరు గ్రుడ్లలోనే క్రుక్కుకొంటూ "నన్నేమి చేసి పోతున్నా వత్తయ్యా!" అని మంగమ్మ అన్నది.

"నేను బిడ్డల్ని కన్నానేగాని, గడ్డల్ని కనలేదు." సుభద్రమ్మ ముఖం కొంచెం ఎర్రబడ్డది.

కోడలు మళ్ళీ నోరెత్తలేదు.

సూర్యం ఇంటివద్దలేని సమయం చూచుకొని సుభద్రమ్మ చిన్నమూటతో బయలుదేరి ఎలాగో మరునాటి పదకొండు గంటలకు లక్ష్మయ్య ఇంటికి చేరింది. ఇంట్లో కొడుకుగాని, కోడలు గాని లేరు. పనిమనిషి బండబూతులు తిడుతూ లోపలినుంచి నాలుగేళ్లవాణ్ణి, రెండేళ్లవాణ్ణి తరుముకొచ్చి వరండాలో నిలబడ్డ సుభద్రమ్మను చూచి, "బిచ్చానికి ఏలాపాలా లేదా ఏంది? పో పో!" అని కసురుకొన్నది.

సుభద్రమ్మకు తన రేగిన తల, రైలు ప్రయాణంతో మాసిన బట్ట జ్ఞప్తికి వచ్చి నవ్వుకొని, "లక్ష్మయ్య లేడూ?" అన్నది.

"ఈడ లచ్చుమయ్యలు లేరు, గిచ్చుమయ్యలు లేరు పో పో! ఈ దొంగేసాలు సాల సూసాము'', పని మనిషి పిల్లలను లోపలికి నెట్టి తలుపు వేసుకొన్నది.

ఆ క్రిందటి ఉదయాన ఎప్పుడు రెండు మెతుకులు ఎంగిలిపడ్డదో ముసలి ప్రాణం ఆ వరండాలోనే చతికిలబడ్డది. సాయంకాలం నాలుగున్నరకు స్కూలు నుంచి తిరిగి వచ్చిన లక్ష్మణరావు "విస్తుపోయి పనిమనిషిని చెడామడా తిట్టి తల్లి స్నానానికి నీళ్ళు తోడించాడు. ఆమె స్నానం చేసింది. అంతలోనే శ్యామల ఆఫీసునుంచి వచ్చి జరిగిందంతా విని నొచ్చుకుంటూ, ముందుగా ఉత్తరం ముక్క వ్రాస్తే కాకపోయిందా అత్తయ్యా!'' అన్నది.

"ఇంతకూ మా వియ్యంకుడికి ఉత్తరం వ్రాయమంటావు!"

"ఏమని?" శ్యామల విస్తుపోయింది.

"ముందుగా ఉత్తరంముక్క తప్ప అమ్మాయిని ఇంటికి రానీయవద్దని."

"అదికాదు అత్తయ్యా! మాట మాత్రం ముందు తెలిస్తే ఇలా జరగక పోనుగదా అని అంటున్నాను."

"రోజుకొక పనిమనిషిని మార్చు

కొంటున్నారని నేను మాత్రం కల గన్నానా ?''

"ఏమండోయ్, మిమ్మల్నే ! సమాధానం చెప్పండి. నా వంతు అయిపోయింది " కోడలు నవ్వింది.

"బాగుంది వ్యవహారం. అత్తా కోడళ్ళు పోట్లాడుకొనేవాళ్ళు పోట్లాడుకోండి. మధ్య నన్ను లాగుతారు దేనికి ?"

"ఇంతకూ మే మిద్దరం పోట్లాడుకొంటే చూస్తానంటావు ?" తల్లి కొడుకు వంక తేరి చూచింది.

"అమ్మబాబోయ్, ఇద్దరూ ఏకమయారు ! ఈ రాత్రినుంచి సత్రం భోజనం, మరం నిద్ర తప్పదు కాబోలు !" లక్ష్మణరావు ఉత్తరీయం భుజాన వేసుకొని బయలుదేరాడు.

"అత్తయ్య ఎప్పుడు ఎంగిలి పడ్డదో ! పెందలాడే రండి !" శ్యామల భర్తను హెచ్చరించింది.

రోజులు తరాటు గొడుతున్నాయి. ఒళ్ళు సరిగా వంచుకోలేక, చేతివాటుకు వీలుపడక పనిమనిషి మానుకొన్నది. సుభద్రమ్మ విసుగుకోలేదు అన్ని పనులూ తానే అందుకొంటూ కొడుకు ఇల్లు చక్కద్రోసుకొస్తున్నది. పిల్లలు ఏడుపులు, పెడబొబ్బలు తగ్గించి పెందలాడే లేవటం, ఎవరిపనులు వారు చక్కబెట్టుకోవటం ప్రారంభించారు. "నానమ్మా ! నానమ్మా ! మొగం కడగవూ ?" అంటూ మూడోవాడు లేచి వచ్చేవాడు. ''అరే అన్నాయ్, చిట్టాడి ముఖం ఇత్తడి తెపాలరా ! అందుకే కడిగి అవతల పెట్టమంటున్నాడు" అని రెండోవాడు వెక్కిరించేవాడు. "నీ మొగమే సత్తెపాల, రాచిప్ప !" అని కొక్కిరించి నాయనమ్మ కడుగుతానన్నా వద్దని తన పని తాను చేసుకోవటం మొదలెట్టాడు. అయినా, నాయనమ్మ చేసే వంటకాలలో అదనంగా ఉప్పు, కారాలు వేసి సరిక్రొత్తరుచులు కల్పించటానికి యత్నించకపోలేదు. కాని, సుభద్రమ్మ పడనీయటంలేదు.

మంగమ్మ అత్తయ్యకు ఉత్తరం వ్రాసింది. తనకు ఆడపిల్ల కలిగిందట అంతా కులాసాగా ఉన్నారట సూర్యం నాయనమ్మకోసం మారాము చేస్తున్నాడట రామయ్య తల్లివాటాలో అడుగు పెట్టడంలేదు సరిగదా, అందులో దీపం కూడ పెట్టనీయటం లేదట

"బావగారికి ఎందుకంత పట్టుదల !" ఉత్తరం చదివిన శ్యామల విస్తుపోయి అడిగింది.

"మనిషి కొక బుద్ధి, మనమేమి చెబుతాము ?'' సుభద్రమ్మ నిర్వేదంతో నిట్టూర్చింది.

ఒకనాటి సాయంకాలం అంతా హాల్లో కూర్చుండగా లక్ష్మణరావు ఉత్సాహంతో అన్నాడు

"అమ్మా, ఇవాళ మన ఊరినుంచి ఉత్తరం వచ్చిందే!"

"రామయ్య వ్రాశాడా?" సుభద్రమ్మ ముఖం విరిసింది

"కాదు, షావుకారు చంద్రయ్య వ్రాశాడు."

"ఏమని?'' ఆమె గొంతులో మొదటి ఉత్సుకత లేదు.

"మన వాటా ఇల్లూ, దొడ్డీ అమ్ముతారా అని అడుగుతున్నాడు పదివేలదాకా పెంచేటట్లున్నాడు."

"ఇవాళ ఇల్లు అమ్మతానంటావు, రేపు నన్నమ్ముతానంటావు!"

"అమ్మా! అమ్మా! నిజంగా నాయనమ్మను అమ్ముతారంటే" పెద్ద కొడుకు రఘు ఉత్సాహంతో అడిగాడు

"ఆఁ, అమ్ముతారు, కొంటావా?" శ్యామల అడిగింది,

"ఓ"

"ఏంపెట్టి?"

"నాన్నను తాకట్టు పెడతాము. నాయనమ్మను కొనుకుంటాము"

"ఆ తాకట్టు కొప్పుకునే దరిద్రు డెవడంట?"

"మా నాన్న బాగా లెక్కలు వేస్తాడే హైస్కూలు పిల్లలంతా అంటున్నారు. యే షావుకారైనా తాకట్టు పెట్టుకోడా యేమిటి? ఎందుకు నవ్వుతా?"

"నోరుముయ్, వెధవ! వసపిట్ట వాగుడూ నువ్వూను. అది కాదమ్మా! ఆ కొంప అక్కడ ఉండి ఏమి చేస్తున్నది? దీపం పెట్టేవాళ్లయినా లేరా! అమ్మితే యేం? నువ్వు చూస్తూనే వున్నావుగా అద్దె కట్టలేక ఎంత అవస్థ పడుతున్నామో. ఆ డబ్బుతో ఇక్కడ స్థలమైనా కొనుక్కోవచ్చునుగా! యేమంటావు- శ్యామలా?" అతడు భార్యను హెచ్చరించాడు

''అమ్మాయ్, మీ ఆస్తిని మీ యిష్టం వచ్చినట్లు చేసుకోండి! మధ్య కాదనటానికి నాకేమి హక్కు?" సుభద్రమ్మ చటుక్కున లేచి వెళ్లింది

ఆ రాత్రి శ్యామల భర్తతో తగవు పెట్టుకొన్నది మీ సుఖం మీరు చూచు కొంటే సరిపోయిందా? ఇదివరకే మీ అన్నయ్య ఆమెమీద కారాలు, మిరి యాలు నూరుతున్నాడు. ఇప్పుడు ఇల్లు అమ్మటానికి ఒప్పుకొంటే ఏమవుతుంది? కచ్చెకట్టి మీచేత ఇల్లు అమ్మించిందను కోడా? ఇదివరకు వచ్చిన మాటపట్టింపులతోనే ఆమె కుమిలిపోతుంటే ఇది మరొకటా? ఈమెను మళ్లీ పెద్దకొడుకు ముఖం చూడవద్దంటారు మీలాగే వారూ ఆమె కడుపున పుట్టలేదా?"

''నీకు బొత్తిగా మతిపోయింది. నువ్వనేదేమిటి? నీ పిల్లల బాగోగులు నీకు పట్టకపోతే నాకా?" లక్ష్మణరావు వికటంగా నవ్వాడు.

"అందుకే మండుతుంది. అంత

దూరపు ఆలోచన కలవాళ్ళు అయితే మీ అన్నయ్యతో మాటాడి ఆమెకు చెప్పండి అయినా తెలియక అడుగు తాను ముందుగానే అన్నదమ్ము లిద్దరూ ఆమె ఆస్తిని అమ్ముకొంటే ఆమె ఎక్కడ ఉంటుంది • ఏమి తింటుంది ? ఆమెకు ముసలితనం వచ్చిందనేగా ఈ ఆట ఆడుతున్నది ?''

మరునాడే సుభద్రమ్మ ప్రయాణం కట్టింది వెళ్లవద్దని శ్యామల ఎంతగానో బ్రతిమాలింది పెద్దమనుమలిద్దరూ చెరొక రెక్క పట్టుకున్నారు. మూడో వాడు అమె మూటను తీసుకుపోయి ఇంట్లో ఎక్కడో దాచాడు

లక్ష్మణరావు తిరిగి గృహ విక్రయ ప్రస్తావన తేలేదు మాసాలు గడిచాయి.

"అమ్మా, మనియార్డరు వచ్చింది'' అంటూ ఒకనాడు లక్ష్మణరావు డబ్బూ, ఫారమూ పట్టుకొచ్చి తల్లి కివ్వబోయాడు

"ఎక్కడనుంచి ? ఎవరు పంపారు ? ఆమె అడిగింది

"అన్నయ్య. నీ పంట పైకం కాబోలు, కాకపోతే ఎనిమిది వందలు దేనికి పంపుతాడు ? ఇకనుంచి పొలం ఎవరికైనా ఇచ్చుకొమ్మంటున్నాడు "

"అక్కరలేదు. తిప్పి పంపు" ఆమె శాపీగా అన్నది

"ఎనిమిది వందలే !"

"ఊళ్లో క్లబ్బులున్నాయే !" శ్యామల నవ్వింది.

"షటప్ !"

"ఇళ్లో ఈ చదువులే చెబు తున్నావా ?" సుభద్ర కొడుకువంక చూసింది

లక్ష్మణరావు అక్కడనుంచి వెళ్లి పోయాడు ఆ రాత్రి ఇంటికి రాలేదు; మరునాటి ప్రొద్దున్నే సుభద్రమ్మ కోడలిని అడిగింది :

"రాత్రి అబ్బాయి రాలేదుగా !"

"లేదత్తయ్యా !''

"ఎక్కడికి వెళ్లాడో !'' సుభద్రమ్మ గొంతులో విషాదం పలికింది

అంతకు పూర్వమే సమాధానం ఆలోచించుకొన్న శ్యామల చెప్పింది : ''ఏదో పని ఉన్నదట ఒక వారం స్కూలుకు సెలవుపెట్టి వెళ్ళారు."

సుభద్రమ్మ మళ్ళీ ప్రశ్నించలేదు. నిజానికి ఆ ధైర్యం కూడా లోపించింది. వెనుకటి దుస్థితి తిరిగి తారసిల్లు తున్నదా ! లోగడ చిన్నకొడుకున్నాడని బయలుదేరి వచ్చింది ఇప్పుడు మరెక్కడకు బయలుదేరుతుంది ? ఆలో చించే సాహసంలేక సుభద్రమ్మ కోడలి మాట నమ్మింది. జీవనలాలస ప్రగాఢం అతి విచిత్రం అది జీవేశ్వరులనే కాదు, స్వర్గాపవర్గాలనే కాదు, ధర్మాధర్మాలనే కాదు, హేతువునే సృష్టిస్తుంది అవసర మైతే ఆ హేతువునుగూడ నాశనం చేస్తుంది

శ్యామల చెప్పిన వారంరోజులు

గడిచాయి కాని, లక్ష్మణరావు ఇంటికి రాలేదు. క్లబ్బులోనే మకాంపెట్టి అక్కడ నుంచే స్కూలుకు వెళ్లివస్తూ ఇంటి ముఖం చూడలేదు ఈ సంగతి తెలుసుకున్న శ్యామల లోలోన ఉడికిపోతున్నది. అత్తకు ఏమని చెబుతుంది? ఆమెకు నీడలేకుండా ఎలా చేస్తుంది?

"నాయనమ్మా, నాయనమ్మా! నాన్న ఎక్కడకు వెళ్ళాడు? ఎప్పుడు వస్తాడు?" అని రఘు ఒక సాయంకాలాన అడిగాడు.

"బుద్ధిలేనివాళ్ళు ఎక్కడికైనా వెళ్లతారు ఎన్నాళ్ళయినా వుంటారు. నీక్కూడా బుద్ధిలేదా?" శ్యామల కొడుకుమీద విరుచుకుపడ్డది

"చూచావా, చూచావా? నేను చేసిన తప్పేమిటి నాయనమ్మా!" రఘు మొగం చిన్నబుచ్చుకొన్నాడు.

"అన్నీ తప్పులూ నావే బాబూ!" సుభద్రమ్మ గొంతు జీరపోయింది

ఆ తెల్లవారుజామున సుభద్రమ్మ కోడలిని లేపి "వస్తానమ్మా!" అన్నది శ్యామల తెల్లబోయింది

"నాకు అంతా తెలుసమ్మా! నేనుండగా వాడు ఈ ఇంట్లో అడుగు పెట్టడు అదంతా నా ప్రారబ్ధం దానికి నీ వేమిచేస్తా?. వస్తానమ్మా, వస్తా! నేను వెళ్ళిపోవటం నీకు కష్టమే. కాని, ఏమి చేయను? కలకలలాడే సంసారం నా మూలాన పాడుకావటం నా కిష్టం లేదు ఆలుమగళ్ళను ఒకరికొకరు కాకుండ చేయలేను నేను రాకముందు హాయిగా ఉన్నారు వచ్చి లేనిపోని కలతలు తెచ్చిపెట్టాను అవన్నీ మరచిపో వెనుకటిలాగా సుఖంగా ఉండండి!"

"అక్కడ కాదనుకొని ఇక్కడకు వచ్చావు ఇక్కడ కాదనుకొని ఎక్కడకు పోయేటట్లు? వద్దు అత్తయ్యా, వద్దు! ముసలితనంలో తల్లిని తరిమివేసే అధికారం ఎవరిచ్చారు? అయినా తన సంపాదన తెచ్చి ఎవరినీ పోషించటంలేదు. కాస్తో కూస్తో నేనూ తెస్తూనే ఉన్నా. అంత కష్టమైతే మానుకొంటారు నేను తెస్తున్న దానితోనే ఎలాగో సర్దుకొందాము. మీరు వుండాలి అత్తయ్యా! ఇంకితే ఎంత దూరమైనా తరిమికొడతారు" శ్యామల అత్త చేతులు పుచ్చుకొన్నది

"కడుపున పుట్టిన బిడ్డలకంటే నీవే చాల నయం చాలు, నాకు ఇంతకన్నా ఏమికావాలి? కాని, ఒకటి ఆలోచించు అత్తవచ్చి కొడుకును కోడలిని కాకుండా చేసిందని లోకం ఆడిపోస్తుంది. లోకం సంగతి ఎలావున్నా అంతరాత్మ పీడిస్తుంది. ఏదైనా బాధపడతాను గానీ ఈ బాధమాత్రం పడలేను కాటికి కాళ్లు చాచుకొన్న నా సంగతి వదలు. మగని కెడమైన మగనాలు ఎంత చులకనవుతుందో ఆలోచించు పైగా పిల్లా

జెల్లా. వీళ్ళనందర్నీ ఈదేర్చాలి. ఈ బాధ్యత గొప్పదమ్మా! మనం మనుషులం కాని, పశువులం కాదు"

శ్యామల నిశ్చల దీపశిఖ అయిపోయింది.

"అమ్మాయ్!"

"ఏమిటి అత్తయ్యా!"

"ఇంతకాలంనుంచి హృదయం చిదిమి పెడుతున్నా సంతృప్తిపడక ఈ ముసలిప్రాణం మరొకటి కోరుతున్నదమ్మా!"

"ఏమిటి అత్తయ్యా!"

"నాకోసం లక్ష్మయ్యతో తగాదా పడననిమాట ఇవ్వు!"

శ్యామల అత్తవంక చూడలేక ముఖం తిప్పుకొన్నది.

"మాటాడవేమమ్మా? కోరరాని దానిని కోరేనా?"

"అంతా మీలాటివారు కాలే రత్తయ్యా!"

"కావద్దు తల్లీ! కావద్దనే నా ఆశీస్సు."

సుభద్రమ్మ వెళ్లిపోయింది. ఇంక క్లబ్బులో అజ్ఞాతవాసం చేయవలసిన అవసరం ఏమాత్రం లేదని శ్యామల ఉత్తరం వ్రాసి రఘుచేత భర్తకు పంపించింది ఆ సాయంకాలమే అతడు ఇంటికి చేరాడు

సుభద్రమ్మకి తన యింటికిపోయి తా నల్లరిపడటం, పెద్దవాని మనస్సు వికలంచేయటం ఇష్టం లేకపోయింది ఏ గూటిలో పక్షులు ఆ గూటిలో ఉంటున్నవి. వాటి సుఖం తా నెందుకు చెడగొట్టాలి? బ్రతికి ఇంక ఎవరిని ఉద్ధరిస్తుంది?

ఈ ఆలోచన రాగానే సుభద్రమ్మకు తన జీవితమ్మీద విరక్తి కలిగింది కాని బలవంతాన ప్రాణాలు తీసుకోలేక చేతి బంగారు మురుగులు అమ్మివేసి ఆ బస్తీలోనే మారుమూల పేటలో బియ్యపుకొట్టు పెట్టుకొని జీవయాత్ర సాగిస్తున్నది

ఆ సంక్రాంతికి రామయ్యవద్దనుంచి తల్లిపేర మనియార్డరు వచ్చింది. లక్ష్మణరావు నిర్ఘాంతపోయాడు తల్లి స్వగ్రామం చేరక ఎక్కడకు పోయినట్లు? అతడు పోయి భార్యకు మనియార్డరు చూపించాడు

"ఇంకేం కావలసిందేదో వచ్చిందిగా, పుచ్చుకోండి!"

"ఫోర్జరీ చేయమన్నావా?"

"ఎన్నాళ్ళనుంచి ఈ ధర్మబుద్ధి?"

"అన్నయ్యతో వ్యవహారం!"

"అయితే కూడబలుక్కొని పంచుకోండి"

"ఎందు కంత కోపం?"

"నాకు భాగంలేదని?"

అతడు మళ్ళీ మాటాడలేదు ఆ సాయంకాలం శ్యామల రఘువద్ద వాపోయింది:

"మీ నాయనమ్మ మన వూళ్లో లేదట రఘూ!"

"మన వూళ్లో లేదా ?'' రఘు ఆశ్చర్యపోయాడు

"ఇవాళ అక్కడనుంచి మనియార్డరు వచ్చింది వుంటే ఎందుకు వస్తుంది ?" ఆమె కంట తడిపెట్టింది.

రఘుకు అర్థమయింది. తల్లి కన్నీరు చూడలేక అన్నాడు ·

"నాయనమ్మ ఈ ఊళ్ళోనే ఉన్నదమ్మా !"

"ఈ ఊళ్ళోనే ? నీవు చూశావా ?''

"ఉంది. అప్పుడప్పుడు వెళ్లి వస్తూనే ఉన్నా."

''ఒకనాడు కాకపోతే ఒకనాడైనా చెప్పావుకావేమిరా ? అవునులే, విత్తొక టైతే చెట్టు మరొక టవుతుందా ?"

"చెప్పవద్దంటే ఏమి చెయ్యను ?'' రఘు ఖిన్నుడయ్యాడు.

"అయితే బయలుదేరు.'' శ్యామల కొడుకును తొందరపెట్టింది

"నాన్న వింటాడేమో !''

''ఎవరి మోచేతి నీళ్లు త్రాగటంలేదు కాని పద !"

ఇద్దరూ రిక్షాలో బయలుదేరారు. వారు వెళ్ళేటప్పటికి కొట్టువేసి ఉన్నది రఘు ప్రక్కవారిని కనుక్కొంటే రెండురోజులనుంచి కొట్టు మూసివేసి ఉంటున్నదని చెప్పారు. అంతకు ముందెన్నడూ అతడు నాయనమ్మ యింటికి వెళ్ళలేదు ఆమె అడ్రసు కనుక్కొని తల్లీ కొడుకులు వెదకికొంటూ శిథిలావస్థలో ఉన్న ఒక చిన్న పెంకుటింటికి చేరారు తలుపు ఓరవాకిలిగా వేసిఉన్నది. లోపలినుంచి మాటలు వినిపిస్తున్నాయి "క్రొత్త సరుకు. ఆ బియ్యం మీకు పనికిరావు. మాటపోతుంది మీ అమ్మతో చెప్పు. నాలుగైదురోజుల్లో పాతరపడ్డ సరుకు వస్తుంది. అప్పుడు నేనే పంపిస్తాగా !''

శ్యామల తలుపు బారలుగా త్రోసుకు వెళ్లింది. లోపల ఎవరూ లేరు. గది చీకటి కోనేరుగా ఉన్నది మూలుగును బట్టి తడవుకొంటూ పోయి ఆమె నులక మంచంలో పండుకొన్న అత్తచేయి పట్టుకుని చూచింది ఒడలు సెగలు, పొగలు చిమ్ముతున్నది.

"ఒరే రఘు, నీవు రిక్షాలో పోయి నేను రమ్మంటున్నానని చెప్పి డాక్టరు రాధమ్మను అర్జెంటుగా వెంటబెట్టుకురా. ఇప్పుడు ఇంట్లో ఉంటుంది. ఇల్లు తెలుసుగా !"

అతడు రాధమ్మ కారులో తిరిగి వచ్చాడు. డ్రైవరు సాయంతో సుభద్రమ్మను కారు వెనుకసీటులో పండుకోబెట్టి గదికి తాళంపెట్టి శ్యామల రఘు వెనుకసీటు ముందు కూర్చున్నారు. కారు బయలుదేరింది

"ఎవరు ఈ ముసలమ్మ ?" రాధ అడిగింది.

"దిక్కులేనిది" శ్యామల గొంతు డగ్గుత్తిక పడ్డది.

"ఈ అనాథసేవ ఎప్పటినుంచి ?" ఆమె నవ్వింది.

"ఏదో దూరపు చుట్టరికం. ఆమెకు కావలసినవాళ్ళు ఎక్కడో ఉన్నారు. సుస్తీగా ఉన్నదంటే చూచి నీ కోసం కబురంపించాను."

"నర్సింగ్‌హోంకు పోదామా, మీ యింటికా?"

"నర్సింగ్‌హోంకే పోసింది!"

"అమ్మా!" రఘు ఏదో చెప్ప బోయాడు.

ఆమె మెల్లగా కొడుకును గదిమింది.

శ్యామల ఆఫీసుకు సెలవుపెట్టి అత్త వద్దనే ఉంటున్నది పిల్లలు అప్పు డప్పుడు వచ్చి చూచిపోతున్నారు. లక్ష్మణరావుకు ముఖం చెల్లక రాలేదు. నాలుగురోజుల తరువాత సుభద్రమ్మకు తెలివి వచ్చింది

"ఎవరిల్లు?"

"ఇల్లుకాదు నాయనమ్మా!! ఆసు పత్రి" దగ్గిరవున్న రఘు అంతా వివరించి చెప్పాడు.

"డాక్టర్లు దేవుళ్లు కాదూ?" అంటూ కోడలు కనిపించగానే ఆమె బలహీనంగా నవ్వింది.

"అదేమిటత్తయ్యా?"

"ఎందుకొచ్చిన దండుగగాని నీ యింటికి చేర్చు ఈ ముసలితనంలో మందులు పట్టవు."

'అలాగే నత్తయ్యా! బావగారికి ఉత్తరం వ్రాశాను. బండి తోలుకొస్తారు. రాగానే వెళ్లిపోదాము. ఈ మందు పుచ్చుకోండి!"

"అవునవును. రామయ్య బండి తప్పక తోలుకొస్తాడు!"

సుభద్రమ్మ మందు త్రోసివేసింది.

"ఇంతగా కలవరిస్తున్నావే, నిన్ను చూట్టానికి పెదనాన్న ఎందుకు రాడు?"

"రాడు బాబూ, రాడు. నేను చచ్చి పోయినా రాడు. వాడి సంగతి నీ కిప్పు డప్పుడే అర్థంకాదు."

పెద్ద కొడుకు వచ్చి చెబితేనన్నా మందు తీసుకొంటుందేమోనని శ్యామల బావగారికి ఉత్తరం వ్రాసింది. మంగమ్మ, సూర్యం వచ్చారే కాని రామయ్య మొగమైనా చూపించలేదు. సుభద్రమ్మ పోరు పడలేక శ్యామల ఆమెను తన యింటికి తీసుకువెళ్లింది

మళ్ళీ జ్వరం ఎక్కువైంది. ఎవ రెన్నివిధాల బ్రతిమాలినా సుభద్రమ్మ మందుత్రాగటం మానివేసింది. ఒకనాడు రఘును ఒంటరిగా పిలిచి "బాబూ, ఉత్తరం ఏమిచేశా"వని అడిగింది.

"పెదనాన్నను కలుసుకొన్నప్పుడు ఇమ్మంటివిగా అలాగే ఇస్తాను నాయనమ్మా!" అన్నాడు

కొలది రోజులకే హంస లేచి పోయింది. ఆమె శరీరంతో లక్ష్మణ రావు, శ్యామల, పిల్లలు, మంగమ్మ, సూర్యం స్వగ్రామం చేరారు అప్పుడు గూడ రామయ్య వెళ్ళి తన గొడ్లచావట్లో కూర్చున్నాడేకాని తల్లిని చూడటాని కైనా రాలేదు. ఎందరు ఎన్ని విధాలుగా అన్నా తల్లి అంత్యక్రియలలో పాల్గొన లేదు

కర్మ ముగిసిన తరువాత లక్ష్మణ రావు అన్నవద్దకు వెళ్ళి అయినఖర్చులు చెప్పి తల్లితాలూకు పది సంవత్సరాల పంట నిలవ ఉండాలని లెక్కతేల్చాడు.

"ఆమె పంట దమ్మిడీ ముట్టుకోలేదు. ఎప్పుడు కప్పుడు మనియార్డరుచేస్తూ వచ్చాను. ఆమె తిరగగొడుతుంటే ఆమె సేవింగ్స్ అకౌంటులో జమకట్టించాను." రామయ్య లోపలకు వెళ్ళివచ్చి ప్యాస్ బుక్ తమ్ముని ముందు పడేసి గొడ్ల చావిడికి బయలుదేరాడు.

"ఖర్చులుపోగా నీకు సగం వస్తుందన్నయ్యా!" పుస్తకం తెరిచిచూస్తూ లక్ష్మయ్య అన్నాడు.

"నాకేమీ సంబంధంలేదని ఏనాడో చెప్పాను" అతడు వెళ్ళిపోయాడు

రఘు వెదకికొంటూ వచ్చేటప్పటికి రామయ్య గొడ్లచావట్లో గాటిమీద కూర్చుని మేస్తున్న ఎడ్ల జతవైపు దిగాలుగా చూస్తున్నాడు

"పెదనాన్నా!"

"ఏమిటి?"

"నాయనమ్మ ఈ ఉత్తరం మీ కిమ్మన్నది."

"అమ్మ చచ్చిపోయింది అంత్యక్రియలు జరిగిపోయాయి."

"ఈ ఉత్తరం మీ కిమ్మని చెప్పి చచ్చిపోయింది."

"చచ్చినవాళ్ళకు బ్రతికున్నవాళ్ళతో పనేమిటో!"

రఘుకు ఆశ్చర్యం, కోపం కలిగాయి. "నీ కెలా తెలుస్తుంది?" అంటూ ఉత్తరం ఇవ్వబోయాడు.

"నేనెందుకులే, నువ్వే చదువు."

రఘు కవరు చించి ఉత్తరం తీసి మెల్లగా ప్రారంభించాడు :

"పెద్దబ్బాయ్!

తల్లినయి ఉండి చిన్నవాడిమీద పక్షపాతం చూపించాననే కదా నీకు కోపం? మానవులన్న తరువాత మమతలలో ఎచ్చు లొచ్చు లుంటాయి. మనకు రెండు చేతులొక్కటే కాని ప్రతిపనికీ నీవు ముందు కుడిచేయి చాపుతావు మరికొందరు ఎడమచేయి చాపుతారు. దీనికేమంటాము? అది అలా ఉంచు చిన్నవాడి చదువు ఖర్చులు లెక్కగట్టక ఆస్తిని సరిసమానంగా పంచాననే కదా నీ బాధ కలతలు లేక ఇద్దరూ ఒకరికొకరు తోడుగా ఉంటారని ఆశపడి మోసపోయాను పెద్దగా చదువుకొన్నంత మాత్రాన గుణాలు రావు. చిన్నవాడు నీ మనసు గుర్తించలేదు. జరిగినదేదో జరిగిపోయింది. ఈ పదేళ్ళ పంట నీదే దీనిలో దమ్మిడీ కూడా చిన్నవాడికి రాదు ఇకనైనా నన్ను క్షమిస్తావు కదూ?

సుభద్ర"

రఘు ఉత్తరం ముగించి చూచేటప్పటికి పెదతండ్రి చెక్కిళ్ళపై సెలయేళ్ల ప్రవహిస్తున్నాయి. అతడు ఉత్తరం పెదతండ్రి కిచ్చాడు.

"బాబూ, ఈ సంగతి మీ నాన్నకు చెప్పకు." మాట తీసుకొని అతడు ఉత్తరం ముక్కలు ముక్కలుగా చించి వేశాడు.

రఘు దిమ్మరపోయి తేరుకొని నమస్కరించాడు.